

с него производни нарушения. Явява се основен при диагностиката на различните нарушения. В друг аспект принципа на развитието позволява да се открият зоната на актуално и зоната на близко развитие. Да се отчетат не само настоящите способности на изследваното лице, но и да се прогнозира потенциалните възможности в перспектива. Последните ще се реализират с помощта и под влияние на специалното обучение т.е. принципа има отношение и към реализирането на специално-обучителните програми.

Принцип на верификация /на потвърждението/. Принципът е обвързан с позицията, че при интерпретацията на всеки модел на нарушение трябва да има доказани, съществуващи и обосновани факти. Всички забелязани в хода на диагностика и терапия особености да бъдат изучавани. Да се търсят идентичните потвърждения или отхвърляния и съответните закономерни или случайни фактори, провокирали появата на забелязания патерн.

Принцип на детерминизма. Постулира, че човешкото развитие се обуславя от динамично променящото се единство от биологични, психични и социални фактори. От своя страна всеки от факторите представя единство от отделни компоненти. Например социалният фактор репрезентира единството от сензорни, лингвистични, когнитивни, емоционални, социокултурни и други детерминанти.

Принцип на системност. Основава се на системния строеж и системното взаимодействие на различните компоненти в увредената модалност или система. Например, ако е налице комуникативно нарушение да се обхванат всички страни на езиковата и на речевата система: кодиране и декодиране на всички нива фонетично, фонематично, синтактично, лексикално, граматическо.

Принципът се осъществява чрез всестранно и комплексно изучаване на лицето с нарушение. Всеотстранният анализ, ориентиран към изучаване във всички възможни сфери на дейност: учебна, игрова, социална, е валиден за адекватна диференциална диагноза. Комплексният анализ, свързан с информационна обезпеченост от максимален порядък, за факти и обстоятелства за лицето с нарушения ще осигури верен и точен избор на терапевтични програми.

Друга позиция на принципа на системност е цялостното и конкретно проучване на лицето с нарушение. Важно е да се уточнят и познават всички особености на изследваното и обучаваното лице – и недостатъци, и положителни възможности. Да не се реализира самоцелност и да се търсят, диагностицират и отчитат само негативните страни и да се пренебрегват положителните качества и способности/ или да се приемат като случайно проявление. От изключително значение е и правилната преценка и позиция за мястото на всяко конкретно нарушение в общото развитие на лицето. Да се отчита “топиката” на нарушението и рефлектирането му към познавателната и социалната дейност на лицето.

Реализирането на системна и интегрална цялост включва и диференцирано становище и оценка за особеностите в развитието на лицето с нарушение. Тази детайлност се отнася към отчитането на възрастовите, типологичните и индивидуалните различия. Да се имат предвид и вида, степента, давността, етиологията на нарушението. Да се преценява наличието на отношение към собствено притежавано нарушение, желанието за преодоляване и възприемането на помощта на специалистите за изпълнението на определени задачи.

Принципът на системност има важна диагностична, терапевтична и прогностична роля за бъдещето и перспективите на лицата с нарушения, както в контекста за успешното специалното обучение, така и за общото развитие и социална репрезентация.

Принцип на обяснението. В специалното обучение се осъществява в позиция на интерпретация на данни, факти и резултати в тяхната йерархична и взаимно обусловена съпоставимост и интегрална общност. Изведен е както към конкретното проявено нарушение при конкретния носител, така и към систематизацията, критериалната обяснителност и детерминираност на нарушенията съществуващи в реалния живот.

Принцип на предписанието. Отнася се до извеждане на оптимално ефективните модели и програми за специално обучение с отчитане на индивидуалните особености, претенции и изисквания на самото лице с нарушение, неговите родственици и близки. Принципът на предписанието обезпечава максимално съобразяване с всички субординирани нива – самото нарушение и неговия носител, възможности на теоретично и емпирично ниво на специално-педагогическото познание и най-благоприятните вероятностни изменения в бъдещето.

Принцип на релевантност /с практическа приложност и значение/. Реализира се преимуществено с отчитането на социалните нива на взаимна перцепция и възможности. Включва избор и използването на методи за диагностика и компесаторна/корекционно-развиваща дейност в обективни условия, избор и реализация на най-подходящия вид специално обучение в най-съответстващите реалности за лицето и неговото семейство. Отчитат се уникалната неповторимост, скритите потенциални възможности на лицето с нарушения, социалните фактори и ценностно-нормативните системи.

Визираните принципи се явяват базисни за специалното обучение. На тяхна основа се осъществяват принципите за диагностика, изследвания, терапия и педагогическите процеси.

Принципите са в интеракция с най-проучените принципи в педагогическата и психологическата наука, това са принципите на методологията на изследванията: